

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 626/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Kalatie-kärkihankkeiden vaikutuksen arvioinnista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Hanna Halmeenpään /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 626/2018 vp:

Onko hallitus edellyttänyt valtioneuvoston kärkihankerahoitusta saaneilta, vaelluskalakantoihin kohdistuvilta hankkeilta, kuten Kalasydän-hankkeelta, arviointiraportteja tai puolueettomia asiantuntijaviranomaisen arvioita, joista käy ilmi toimenpiteen, menetelmän tai laitteiston toimivuus ja soveltuvuus uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden vahvistamiseen ja luontaisen lisääntymiskierron ylläpitämiseen ja palauttamiseen ja

millaisia tuloksia tai arvioita hallituksella on käytössään vaelluskalakantoihin kohdistuvien kärkihankkeiden tai niissä kehitettyjen menetelmien toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Maa- ja metsätalousministeriön varoista myönnetään tukea vesistötoimenpiteille muun muassa kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi. Valtion varojen käyttöä edellä mainittuihin käyttötarkoituksiin säännellään valtioneuvoston asetuksella vesistöjen ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015). Myös hallituksen Luontopolitiikka-kärkihankkeen vaelluskalatoimenpiteen rahoitustuki perustuu tähän asetukseen.

Kaikilta rahoitettavilta ns. vaelluskalakärkihankkeilta on edellytetty edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa 714/2015 säänneltyjen tukiehtojen täyttymistä. Hankkeiden valvonnasta vastaavat ELY-keskukset, joiden edustajille on varattu mahdollisuus osallistua hankkeiden ohjausryhmien työskentelyyn. Hankkeiden maksatus tuensaajalle perustuu viime kädessä siihen, että valvova viranomainen hyväksyy hankkeen loppuun suoritetuksi ja loppuraportin laadultaan asianmukaiseksi.

Hallituksen vaelluskalakärkihankkeen määrärahoja on suunnattu toimenpiteisiin, joilla vahvistetaan jokien vaelluskalakantojen luonnontuotantoa lisääntymisalueilla. Tällaisia toimenpiteitä ovat mm. erilaiset ratkaisut kalan kulun järjestämiseksi (ylös- ja alasvaellus), emokalojen ylisiirrot ja kotiuttamisistutukset, elinympäristöhankkeet (ennallistaminen ja uudet virtavesiympäristöt). Myös hankkeiden suunnittelu, yhteistyön edistäminen ja koordinaatio ovat olleet tukikelpoisia toimenpiteitä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 626/2018 vp

Käytettävissä olevat tulokset ja arviot vaelluskalakärkihankkeiden vaikuttavuudesta ovat monessa suhteessa varsin myönteisiä. Valtion ns. vipurahoituksen sekä alueiden merkittävän omarahoituksen turvin on käynnistetty tai saatu valmiiksi elvyttämishankkeita yhteensä kymmenellä eri vesistöalueella. Hankkeiden tärkeysjärjestys, tarkoituksenmukaisuus ja lopullinen suunnittelu on toteutettu ja varmistettu laajapohjaisella alueyhteistyöllä sekä mm. Luonnonvarakeskuksen ja alan suunnitteluammattilaisten asiantuntemuksella.

Kalateitä tai muita kalan kulkua edistäviä ratkaisuja on toteutettu tai käynnistymässä mm. Kymi-joella, Iijoella, Oulujoella, Kemijoella, Mustionjoella, Hiitolanjoella ja Saarijärven reitillä. Saimaan järvilohen ja Vuoksen vaeltavan järvitaimenen elvyttämiseksi on Pielisjoella ja Lieksanjoella käynnistetty mittavat kunnostuksiin, ympäristövirtaamaan sekä istutuksiin ja emokalojen yllsiirtoihin perustuvat elvyttämishankkeet. Lisäksi Iijoella käynnistyy lohismolttien alasvaellusrakenteiden toteutus Haapakosken voimalaitoksen yhteyteen.

Vaelluskalakärkihankkeen yhtenä tavoitteena oli luoda edellytyksiä mm. uudennaisille teknisille ratkaisuille. Uusien ratkaisujen toteuttamisessa on aina epävarmuutta, joka on syytä tiedostaa. Perinteisen kalatien vaihtoehdoksi kehitetty rovaniemeläinen keksintö, ns. Kalasydän, edustaa uutta innovaatiota kalojen siirtämiseksi voimalaitospatojen ohi. Lapin liiton johtaman Kemijoen vaelluskalatyöryhmän toimenpidesuunnitelmassa Kemi-Ounasjoen vaelluskalakantojen elvyttämiseksi (2018) on Kalasydän-hankkeen edistäminen nostettu yhdeksi tärkeimmistä toimenpiteistä Kemi-Ounasjoella. Toimenpidesuunnitelmassa korostetaan lisäksi, että ”vaelluskalatyöryhmä pitää tarpeellisena hankkeita, joiden tavoitteena on uusien innovaatioiden kehittäminen ylös- ja alasvaelluksen turvaamiseksi”.

Kalasydän-hankkeen ensimmäisen vaiheen ns. kalatestit suoritettiin Luonnonvarakeskuksen Paltamon toimipaikassa. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa selvitettiin laitteen vaikutuksia ylisiirrettäviin kaloihin. Toisessa vaiheessa laitetta testattiin ja edelleen kehitettiin Oulujoen Merikoskessa ja viimeisimpänä Kemijoen Isohaarassa. Kaikista kolmesta hankkeesta on toimitettu loppuraportit Lapin ELY-keskukseen.

Taantuneiden virtakatuisten kalakantojen elvyttäminen vaatii pitkäjänteistä työtä ja monipuolista keinovalikoimaa. Useita vuosia kestävien hankkeiden toteutusvaiheiden jälkeen on useimmiten edessä vielä vuosia kestävä seuranta- ja jatkokehitysvaiheet, ennen kuin toimenpiteiden tai kehitettyjen menetelmien toimivuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta voidaan tehdä lopulliset arviot ja johtopäätökset.

Helsingissä 22.2.2019

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä